

Linguistic and stylistic composition of the medical periodic depends on target reading audience. Materials in medical academic periodicals intended for general reading and materials in academic professional periodicals for medics with different qualifications vary in style, terminology complexity and linguistic constructions.

Typical authors' mistakes are: 1) providing results of obsolete researches, while existing new researches on the issue; 2) fixing some facts for the content of the article and author's position; 3) providing nonobjective facts. The author, trying to argue own opinion, provides facts, which are neither refuted nor proved this opinion. In such cases the editor should use reduction linguistic review; 4) inaccuracy in names, titles, units of measurement, quotations.

For preventing such mistakes, the editor should use three types of revising of the material – internal, external and official approval. Internal facts check includes finding the correlation between article's fragments and determining discrepancy. External facts check is more complex and includes addition work with literatures, medical encyclopedias, handbooks, legally enforceable enactments while using specialized web sites. In some cases the editor should also refer to the officials for providing official request.

The authors, having analyzed issues of medical periodical *Practice Management of Medical Setting*, determined main editorial mistakes – wrong use of words, russism, calque, composition inaccuracies etc. The aim of this determination is to pay attentions to the editorial stages of medical periodical preparations, where authors and editors may make mistakes.

Key words: medical periodicals, editing, composition editing, linguistic and stylistic mistakes.

УДК 811.161.1/2'367.332

Надія ТАТЬЯНЧЕНКО

ЗМІСТ І ФОРМА ІНФОРМАЦІЙНО-РЕЧЕННЄВОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ

В даній статті розглядається проблема визначення сучасних пріоритетних методів і напрямів щодо формування мовленнєвих одиниць текстів-висловлювань та їх трактування у відповідності до теоретичних питань сучасної лінгвістики, зокрема процесу розмежування речення і висловлювання в інформаційно-реченнєвій діяльності. Стаття містить певну кількість ілюстративного матеріалу, що підтверджує теоретичні положення даного дослідження.

Ключові слова: висловлювання, текст, глибинний зміст, мовленнєва структура, внутрішньо-мисленнєва структура породження текстового мовлення.

В науковій літературі термін «висловлювання» (В. Матезіус) з'ясовується неодномірно як з боку його структури, «яка виявляється у трьох ознаках: денотативних або референційних (співвіднесеність із дійсністю), модальних (ставлення мовця до повідомлюваного) і власне текстових (сукупність елементів, що вказують на зв'язок даного висловлювання з ширшим комунікативним тлом», так і з боку трактування його у відповідності до теоретичних питань сучасної лінгвістики, зокрема процесу розмежування речення і висловлювання, що пов'язані з різними аспектами синтаксису. «Автономність висловлювання залежить від того, чи воно є одиничним, чи становить частину складнішої мовленнєвої одиниці, зокрема надфразної єдності» [1, с. 66].

Як зазначає український мовознавець О. О. Селіванова, висловлювання – це «конкретна реалізація в ситуації мовлення речення як інваріанта згідно з дихотомією мови й мовлення», і звідси, «висловлювання може структурно й семантично збігатися з реченням у випадку відповідності його позиційній схемі речення», і може суттєво відрізнятись, якщо воно «занурено у відповідну ситуацію мовлення, за якої висловлювання отримує додатковий прагматичний і модальний компонент». Даний підхід щодо визначення терміна «висловлювання» свідчить про більш широке змістове коло його вживання щодо певного контексту, ситуації мовлення тощо, що відповідає ознакам функціонального напрямку в лінгвістиці на відміну від семантичного підходу, за яким речення є абстракцією мовної компетенції. О. О. Селіванова підкреслює, що «у сучасній лінгвопрагматиці й комунікативній лінгвістиці «висловлювання» вживається як корелят мовленнєвого акту і містить насамперед показники ілокутивної спрямованості комунікативних дій мовця» [2, с. 62].

Поняття мовленнєвого акту (жанру) увійшло в науковий обіг як загально філологічне, як таке, що розповсюджується «на весь універсам текстів» (Gaida St.) і на міжособистісне спілкування, зокрема. Як засвідчує український вчений Флорій Бацевич,

«буквально увірвавшись у науку про мову на хвилі так званого «прагматичного повороту», поняття «мовленнєвий жанр» (МЖ), «мовленнєвий акт», «дискурс» та деякі інші стали одними з найважливіших понять когнітивної та функціонально-комунікативно зорієнтованої лінгвістики і лінгво-філософії. Тенденція до розгляду «МЖ» стала досить помітною у межах двох чітко окреслених підходів: як типової моделі побудови висловлювання і як текстового явища [3, с. 16].

Висвітлення проблеми мови і мовлення як дихотомії в аспекті сучасних проблем новітньої текстології і реченнєвого висловлювання щодо нашого дослідження, зокрема, а також з'ясування певних семантико-синтаксичних, власне-семантичних, та смислових аргументів щодо визначення змісту і форми функціонально-комунікативних висловлювань у тексті та їх текстотворення, – дозволяє нам визначити розгляд цих проблем як прагматично доцільними на сучасному рівні мовознавства і на цій основі визначити **актуальність** нашої проблеми. **Метою і завданням** даного дослідження є спроба проаналізувати функціонально-комунікативні та смислові особливості щодо визначення форми і змісту реченнєвих структур висловлювання та висвітлення їх у парадигмі мови і мовлення.

Проблема мови і мовлення як нерівнозначних понять суттєво була порушена Ф. де Соссюром, але ще до соссюрівського періоду вона досліджувалася В. фон Гумбольдтом, І. О. Бодуеном де Куртене та в подальшому часі і як зарубіжними, так і вітчизняними вченими, результати яких були досить різнобічними. (Л. Єльмслев, В. Брьондаль, Е. Бенвеніст, Н. Хомський, О. Смирницький, Л. Щерба, А. Супрун, Б. Головін, В. Кодухов, М. Кочерган та інші). Тривалий процес дослідження в мовознавстві ідеї дихотомії мови висвітлив разом з тим різні погляди і спрямування вчених щодо визначення ними процесів аналізу, термінів, змісту певних мовних явищ, суть і вияв яких стосується неоднозначності щодо надання їм переваги у відповідності зі сферою мови чи мовлення.

Так, «питання про природу речення належить до одного з найбільш дискусійних питань синтаксису. Тому речення, посідаючи центральне місце в синтаксичній системі, не має й дотепер загальноприйнятого витлумачення», зазначає український вчений І. Р. Вихованець. Оскільки саме в ньому реалізуються

найважливіші функції мови: комунікативна (мова як засіб спілкування) і пізнавальна (мова як знаряддя пізнання й відображення дійсності, знаряддя вираження думки), тому речення являє собою багатомірну одиницю і «первинною в реченні є функція повідомлення про щось» [4, с. 51 – 52].

З'ясовуючи співвіднесеність реченнєвої конструкції як синтаксичної одиниці зі сферою мови чи мовлення, вчений підкреслює, що відповідно до сфери мови – «речення є типовим, абстрагованим від мовленнєвих репрезентацій зразком, моделлю, за якими в мовленні утворюються конкретні речення (висловлювання); у сфері мовлення речення залежить від контексту, мовленнєвої ситуації, поділяючись у плані актуального членування на «дане» (тему, вихідне у висловлюванні) і « нове» (рему, основне, комунікативний центр у висловлюванні). Сукупність цих ознак засвідчує те, що речення є одиницею мови, й мовлення» [4, с. 54].

Погляд на поєднання процесів мови і мовлення засвідчують і інші українські вчені. Так, С. В. Семчинський, підкреслюючи, що мова – предмет сучасного мовознавства розглядається як явище, в якому протиставлення двох аспектів мови є «відносним, бо в реченні використовуються слова, які одночасно виконують не тільки номінативну, а й комунікативну функцію. Комунікативна й пізнавально-відображальна функції існують у тісній єдності» [5, с. 11] Учений О. О. Мельничук висловлює думку про те, що з погляду сучасного підходу до даної проблеми, мовлення твориться з фактів мови: для вираження думки мовець відбирає з мови необхідні мовні одиниці й оформлює їх у фразу за наявними в мові граматичними правилами, і тому, підкреслює О. С. Мельничук «реально існує лише мова як загальна сукупність конкретних мовних виявів, тобто процесів мовної діяльності, в яких використовуються різні компоненти мовної структури» [6, с. 13].

Думку українських вчених підтримує і російський мовознавець Г. О. Золотова, яка стверджує, що «якщо речення функціонує як основна синтаксична одиниця на комунікативному рівні синтаксису, то на до комунікативному рівні синтаксичні одиниці виявляють аналогічні складові можливості стосовно комунікативної одиниці [7, с. 10].

Протилежну думку щодо поставленої проблеми висловив російський вчений Т. П. Ломтев, суть якої зводиться до того, що «всі лінгвістичні одиниці є одиницями мови і мовлення, звернені, з одного боку до мови, а з іншого – до мовлення» [8, с. 14]. Сутність мови і мовлення як рівнозначних процесів щодо їх дослідження і визначення підтримано також зарубіжними вченими. Так, замість термінів «мова» і «мовлення» Л. Єльмслев вживає терміни «схема» й «узус», американський вчений Н. Хомський – «компетенція» і «виконання» тощо, що призвело до пошуку у мовному світі і визначенні третього рівня у мовознавстві – рівня «мовленнєва діяльність» (Л. Щерба).

Як зазначає Л. В. Щерба, мова і мовлення так міцно між собою пов'язані, що їх розмежування і протиставлення певною мірою має штучний характер. «Усі мовні величини, якими ми оперуємо в словнику і граматиці, будучи концептами, в безпосередньому досвіді нам зовсім не дані, а можуть виводитися нами лише з процесів говоріння і розуміння» [9, с. 26]. Таким чином, трихотомічна концепція Л. В. Щерби полягає в об'єднанні трьох понять: мовленнєвої діяльності, що охоплює процеси говоріння і розуміння; мовного матеріалу, тобто сукупності усього сказаного і написаного; мовної системи (словники і граматики мов). [10, с. 50 – 51]. Звідси, різнобічні процеси мовленнєвої діяльності як сукупності на тлі спільної основи – мова – найбільшою мірою проявляються у спілкуванні, комунікації як форма діяльності. В широкому філософському смислі комунікація розглядається як соціальний процес. Він може проявлятися в формі спілкування, як обмін думками, поведінкою, або ж бути засобом знакової передачі смислового висловлювання від однієї свідомості до іншої. (ФЕС, 1989), тобто щодо розгляду нашої проблеми спілкування, комунікація відповідно здійснюється засобами тексту або висловлювання на межі певних свідомостей.

Так, російський учений Н. С. Валгіна визначає, що «будь-який текст – різнофункціональний і різномодальний – це передусім сукупність речень – висловлювань, які, групуючись на основі смислових і структурних (міжфразових) зв'язків, об'єднуються в одиниці тексту – міжфразові єдності, компоненти чи фрагменти тексту, нарешті, утворюють цілий мовленнєвий твір [11, с. 67]. Вітчизняні і зарубіжні лінгвісти, досліджуючи мову в рамках нової

мовознавчої парадигми, тобто в культурно-когнітивному антропологічному пошуку «людини крізь мову», «намагаються виявити глибинний зв'язок когнітивних структур людської свідомості з мовними формами, простежити «модус» відбиття характеру пізнання та сприйняття світу в глибинних мовних категоріях (ментальних утвореннях), що часто-густо належать (до сфери позасвідомого» [12, с. 10 – 11].

Звісно, речення як семантико-синтаксична структура та функціонально-мовленнєва самостійна одиниця обов'язково відображає подію, ситуацію, об'єктивну дійсність, диктум, і позицію мислячого суб'єкта, модус, по відношенню до змісту речення [13, с. 30 – 38], тобто основу відображення змісту речення становлять обов'язкові його складові: *судження, предикативність, модальність, смислова завершеність як компоненти щодо творення певного висловлювання*. Речення як відповідник висловлювання, фрази своїм змістом визначає відношення між висловлюванням і визначаючою ним екстралінгвістичною ситуацією або подією. Проникнення в механізм функціонування рівнів структури речення, тобто в сферу дослідження зовнішньої, внутрішньої будови речення, в його зміст, особливості смислу тощо, – уможливорює з'ясування закономірностей функціонування певних граматичних одиниць у взаємодії з елементами різних мовних рівнів, що в свою чергу проявляються у вираженні конкретного реченнєвого змісту.

Як стверджують результати семантико-синтаксичних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, кожна реченнєва структура сама по собі не існує, вона має бути функціонально і семантико-граматично оформленою, а таким оформленням має бути «поведінка речення, його сенс», що відображаються в синтаксичній моделі реченнєвої структури. Звідси, у відповідності до мисленнєвих процесів у свідомості людини реалізується те чи інше значення синтаксичної одиниці в залежності від прояву понять або уявлень про об'єктивну дійсність. Безперечно, тільки за контекстом можна з'ясувати ту чи іншу висловлену думку та функції її складових, що проявляються у мовленні в межах пізнавального процесу, виразом яких є висловлювання-речення.

За результатами досліджень вітчизняних вчених А. М. Соколова, В. Г. Гака, П. П. Сусова, Н. Д. Арутюнової.

Г. А. Золотової, Н. Ю. Шведової, С. В. Семчинського, М. П. Кочергана, І. Р. Виховця, А. П. Загнітка та інших ми приєднуємося до думки про те, що «референтом висловлювання є ситуація, тобто сукупність елементів як складових об'єктивної дійсності, наявних у свідомості мовця в момент формування ним певного висловлювання» [14, с. 358], яка впливає на визначення функції будь-якого елемента в ньому.

Як зазначає М. П. Кочерган, «висловлювання – конкретна мовленнєва одиниця, що характеризується лінійною реалізацією віртуальної моделі, комунікативною цілісністю, інтонаційним оформленням і ситуативним значенням... Оскільки слова виконують комунікативну функцію у реченні, точніше і у висловлюванні, то формується думка про те, що повноцінним мовним знаком є тільки речення, але погодитися з такою думкою важко. Речення-висловлювання не є замінником якогось предмета дійсності, а виражає цілу, інколи досить складну ситуацію» [10, с. 31, 107].

Мовне висловлювання, що реалізується в певних змістових формах (усному чи писемному), і яке визначається в науковій літературі як текст щодо його продукції, точніше текстотворення, в сучасному мовознавстві досліджується в комплексі трьох його основних ознак: форми, значення і функції. Визначення структури речення-висловлювання у співвідношенні «зміст – форма» здійснюється шляхом аналізу чотирьох його аспектів: власне-семантичного, семантико-синтаксичного, формально-граматичного і комунікативного, які у взаємодії між собою створюють реальне речення як мінімальну одиницю мовлення (текст) і максимальну одиницю мови.

Компоненти власне-семантичної структури речення (предикатно-аргументна основа) є найбільш глибинним ярусом щодо всієї структури речення, і власне-семантичний центр структури становить логічну (внутрішню) основу мовної одиниці при всіх її модифікаціях. Отже, «яких би модифікацій (згортання, еліпсису тощо) не зазнавало речення в мовленні, завжди можна встановити його логічну першооснову, яка існує в конкретній мові в різних формах» [15, с. 125]. Формою існування (іноді в повному вияві компонентів, а частіше у згорнутих конструкціях) власне-семантичної структури речення в конкретних мовах виступає його

семантико-синтаксична структура як форма реалізації власне-семантичного ярусу.

«Власне-семантичний, семантико-синтаксичний і формально-граматичний яруси речення стосуються сфери мови, внаслідок чого вони мають більшу стабільність і визначеність. На відміну від них власне-комунікативний ярус речення спрямований у сферу мовлення і тому, відображаючи потреби комунікації, є найбільш динамічним, рухливим. Власне-комунікативна структура речення пов'язується з так званим актуальним членуванням, або функціональною перспективою, що являє собою поділ речення на дві частини. Одна частина речення становить з'єднуючу ланку між попереднім і даним реченням, тобто виводить речення в текст, а друга – використовується для передачі інформації. Першу частину звичайно називають основою (вихідною точкою) висловлювання, на тлі якої і здійснюється процес експлікації певного смислового повідомлення, або ж трансформації речення у зв'язку з тою чи іншою комунікативною ситуацією щодо конкретного висловлювання [15, с. 126 – 129; 16; 17].

Так, на прикладі реалізації і смислової трансформації реченнєвої структури власне-семантичного ярусу за формою семантико-синтаксичного ярусу «при кількісному і якісному збігу компонентів... (як складових цих структур) у процесі заміщення власне-іменників предикатними іменниками» з'ясувалась розбіжність між кількісним і якісним складом синтаксем. Тобто, «формально-граматичні перетворення і переміщення компонентів породжують складні компоненти, у яких об'єднуються дві або більше семантико-синтаксичні ознаки» [15, с. 126 – 127]. Наприклад, реченнєва конструкція «*Заздрість мучила Андрія*» вказує «на семантично складну структуру з двома елементарними реченнями: «Андрій був заздрисний» і «Щось мучило Андрія» (Андрій мучив себе, Андрій мучився), предикати яких, порівнюючи з семантико-синтаксичною формою їх утворення, на власне-семантичному рівні мають інші смислові функції, «а синтаксємна структура стосується простого речення і складається з трьох компонентів: діяч – дія – об'єкт» [15, с. 127].

Отже, співвідношення змісту і форми компонентів речення більшою мірою з'ясовується у семантико-синтаксичному ярусі, ніж у власне-семантичному, адже на цьому рівні формується перший

ступінь пристосування змісту до формально-граматичної структури речення і як результат, який з'ясовується в процесі певних функціонально-комунікативно-сміслових реченнєвих трансформацій за мети формування певних висловлювань, свідчить про те, що семантико-синтаксичний рівень реченнєвих структур являє собою семантичні варіації власне-семантичного ярусу. У мовленні ми користуємося неймовірно великою сукупністю речень і породжуємо їх у потенційно нескінченній кількості, які разом з тим можна звести до відносно замкнутої сукупності речень – базових конструкцій, які мовець може в комунікативних актах видозмінювати, але, безперечно, не виходити за межі закріпленої в мові глибинної моделі, яка є фундаментом щодо трансформацій вихідних конструкцій – це ядерні речення.

Ядерні речення являють собою конструкції, в яких найбільш виразно конденсується власне-семантичний, семантико-синтаксичний і формально-граматичний яруси у їх типових співвідношеннях. При дослідженні ядерних речень не беруться до уваги «особливості власне-комунікативного ярусу як мовленнєвого, який характеризується динамічними, мінливими ознаками, а отже, позбавлений постійних, сталих характеристик. У семантичному плані ядерне речення складається з предиката з притаманною йому семантичною валентністю» (15, 130 – 131).

Таким чином, як підкреслює український мовознавець Кочерган М. П., глибинна структура – це спосіб абстрактного опису семантичної структури речення узагальненим змістом речення у відповідності до його поверхневої структури – це конкретний опис синтаксичної будови речення. Поверхнева структура забезпечує вираження глибинної синтаксичної семантики граматичними класами слів, тобто частинами мови. Як правило, одна глибинна структура реалізується в декількох поверхневих. Так, наприклад, речення: *Будинок зводиться робітниками і Зведення будинку робітниками* мають одну і ту ж глибинну структуру [10, с. 114].

Іншими словами, 1) «будь яке висловлювання походить із глибинної структури, яка створюється правилами структури універсальної вродженої бази мовних знань людини; 2) «перетворення (породження) глибинної синтаксичної структури на поверхневу здійснюється на підставі правил трансформації, і

твердженні про те, що будь-яка адекватна теорія граматики повинна визнати відмінність між поверхневою синтаксичною структурою речення та його базовою структурою, між його глибинною граматикую та його поверхневою граматикую. Проте терміни «базова структура» та «глибинна структура» слід розуміти як такі, зазначає американський вчений Н. Хомський, що стосуються не поверхневих аспектів поверхневих структур, а правил, які генерують поверхневі структури, які керують організацією граматики та пов'язують поверхневу структуру з семантичними репрезентаціями тощо» [18, с. 119 – 120].

З приводу висловленої думки український учений О. О. Снитко підкреслює особливу роль «аналізу комунікативної релевантності внутрішньої форми номінативних одиниць, показуючи, що внутрішня форма номінативних одиниць, фокусує вплив всіх факторів номінативного знака щодо формування плану змісту номінативного знака, впливає на зміст висловлювання, в рамках якого функціонує відповідна одиниця, і, таким чином, є одним із засобів регулювання мовленнєвого акту, здатного модифікувати, змінювати або руйнувати ілокутивну силу елементарних одиниць мовлення» [19, с. 136].

Так, на прикладі реченнєво-інформативних конструкцій – висловлювання: *Віками еволюції витворились спеціальні роди словесної творчості* (М. Грушевський) – *Віки еволюції витворили роди словесної творчості*; *Волею людей змінюється географія степу* (О. Гончар) – *Воля людей змінює географію степу* – спостерігаємо формування суб'єкта в орудного відмінка, що на смисловому тлі аналізу мовленнєвої конструкції здатний витіснити називний відмінок із сфери суб'єкта стану (буття, об'єктивної дійсності), увиразнюючи при цьому зміст висловлювань і сприяє можливості вираження одного і того ж явища різними структурними засобами. Значення речень в цих парах вирізняється не тим, що кожне з них значить, а тим, як створюється мовленнєвий процес. Кожне речення – висловлювання відповідно до закладеної в ньому інформації по своєму стилізує ту чи іншу думку, той чи інший фрагмент дійсності, даючи йому іншу проекцію.

Отже, суть процесу породження мовленнєвого висловлювання, його формування щодо здійснення основного призначення тексту –

висловлювання – інформації, щільно пов'язано з мисленням, а також процесом переходу від смислу певного контексту у ситуації мовлення до іншого за мети висвітлення їх за відповідним змістом і формою. Таким чином, етапи породження і сприйняття мовлення, бачення і розуміння його структури тощо, дозволяє нам зробити висновок, виходячи з аналізу концепції Л. С. Виготського, про внутрішнє мовлення «як особливий внутрішній план мовленнєвого мислення», що продукує «динамічний зв'язок між думкою і смислом, оскільки процеси мовленнєвого мислення найщільніше пов'язані з окремими етапами породження і сприйняття мовлення [20, с. 53]. Внутрішнє мовлення – це завжди мовлення для себе, при чому головною його характеристикою є предикативність, крім того, це мовлення практично без слів, і ця його нерозгорнутість зводиться до того, що найголовнішим процесом цього творення є визначення значення слова, яке, як зазначає автор, становить його «перший план» [20, с. 346].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вихованець І. Р. Речення / Іван Романович Вихованець // Українська мова: Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2000, – 752.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава: Довкілля – К, 2006. – 716 с.
3. Бацевич Ф. Дискурсивна природа мовленнєвого жанру / Флорій Бацевич (16 – 23) // Функціонально-комунікативні аспекти граматики і тексту. Збірник наукових праць. Наукове видання. – Донецьк, Дон. НУ. 2004. – 347 с.
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: Підручник / Іван Романович Вихованець – К., Либідь, 1993. – 368 с.
5. Семчинський С. В. Загальне мовознавство / Станіслав Володимирович Семчинський. – К.: АТ «ОКО» 1996. – 416 с.
6. Мельничук О. С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства / Олександр Савич Мельничук // Мовознавство. – 1997. – № 2 – 3.

7. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка / Галина Олександрівна Золотова – Изд. 3-е. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 352 с.

8. Ломтев Т. П. Язык и речь // Общение и русское языкознание / Тимофій Петрович Ломтев. – М., 1976.

9. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Лев Володимирович Щерба. – Л., 1974.

10. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник для студентів-філологів спеціальностей вищих закладів освіти / Михайло Петрович Кочерган – К.: Видавничий центр «Академія», 1999. – 288 с.

11. Валгина Н. С. Теория текста. Учебное пособие / Нина Сергеевна Валгина. – М.: Логос, 2003. – 250 с.

12. Голубовська І. О., Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики: курс лекцій / Ірина Олександрівна Голубовська, Ігор Русланович Корольов. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 223 с.

13. Балли Ш. Язык и жизнь / Шарль Балли – Серия: Женевская Лингвистическая школа, – 2003. – 230 с.

14. Гак В. Г. Высказывание и ситуация // Проблемы структурной лингвистики / Володимир Григорович Гак – М., 1973.

15. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення / Іван Романович Вихованець – К., Наукова думка, 1983, – 216 с.

16. Матезиус В. О. так называемом актуальном членении предложения. В кн.: Пражский лингвистический кружок / Вилем Матезиус – М.: Прогресс, 1967, с. 239 – 245.

17. Распопов И. П. Несколько замечаний о так называемой семантической структуре предложения / Ігор Павлович Распопов – Вопр. языкознания, 1981, № 4, с. 24 – 34.

18. Хомський Н. Роздуми про мову / Ноам Хомський – Пер. з англ. – Львів: Ініціатива, – 2000. – 352с.

19. Снитко Е. С. Внутренняя форма номинативных единиц / Олена Степанівна Снитко. – Львов, – Изд-во Свит. 1990, 185 с.

20. Выготский Л. С. Мышление и речь / Лев Семёнович Выготский – Т.2. – М.: Педагогика, 1982, т.2.

Н. ТАТЬЯНЧЕНКО

СОДЕРЖАНИЕ И ФОРМА ИНФОРМАЦИОННО-РЕЧЕВОГО ВЫСКАЗЫВАНИЯ

В данной статье рассматривается проблема современных приоритетных методов и направлений соотносительно с анализом речевых единиц текстов-высказываний, даётся их толкование в соответствии с теоретическими вопросами современной лингвистики, а также определяются предложения и высказывания в информационно-речевой деятельности. Статья содержит определённое количество иллюстративного материала, который подтверждает теоретические положения данного исследования.

Ключевые слова: высказывание, текст, глубинное содержание, речевая структура, внутренний мыслительный процесс текстообразования.

N. TATIANCHENKO

THE FORM AND MEANING OF THE INFORMATIVE AND LANGUAGE EXPRESSION

The present article is devoted to the aspect of modern priority methods and trends of formation of the mental concept of a linguistic sign (word, word combination, collaboration), sentence, expression, text, discourse. The interpretation of the informative and language expressions in accordance with the contemporary linguistics is presented in the article. One is to express the same idea of the source text by different words, collaborations and varied grammatical forms. For example, the relationship between similar concepts and there relevant language sings are different in different language situations and in interpretation of the same mental concept the other is to use different language signs and varied grammatical forms. The relation between a language sign and the fragment of the real world it denotes is indirect and intermediated by the mental concept. The mental concept of a given language sign is usually rather broad and complex, consisting of a lexical meaning or meanings, a grammatical meaning or meanings, connotations and associations on syntactical and semantic level. The mental concept of a word or collaboration (word combination) is almost never precisely outlined and may be different in different language situations. Thus, there is opportunity to use the diversity and variety of language signs in interpretation of extralinguistic world. The relationship of language signs with the well-organized material world and mostly logically arranged mental images suggests that a language is an orderly

system rather than a disarray of random objects, which are subordinated to the language laws and rules. The ambiguity of a language makes it necessary to use situation and context to properly generate and produce a message. In other words the language exists in a speech and generally speaking they are interlinked forms of the single common phenomenon – language is a general phenomenon and speech is a concrete phenomenon that is specified as well as sentence, expression, text, discourse with specific relationships between objects and phenomenon linguistic and extralinguistic world. The practical realm of the problem is the center of the author's attention. The article contains a great amount of illustrative material which supports the theoretical theses of the investigation.

Key words: expression, statement, text, content, meaning, inner thinking and cognition structure of text formation.

УДК 81-13:81'42

**Ганна ЧЕСНОКОВА,
Ганна РУМБЕШТ**

РЕАКЦІЯ ЧИТАЧА НА ПОЕТИЧНИЙ ТЕКСТ В ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ: МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ

У центрі цієї публікації знаходиться застосування статистичного підходу до вивчення сприйняття читачем поетичного тексту. Мета статті – деталізувати методику укладання анкети, а також принципи розробки шкали семантичних диференціацій, що спрямовано на висвітлення реакції представників двох різних мовних культур (українців і бразильців) на поезію Е. А. По «Озеро». Розвідка, яка описується у статті, дозволяє вченим виявити відгук читачів на такий текст із колективної точки зору.

Ключові слова: Едгар По, емпіричні методи дослідження, розробка анкети, шкала семантичних диференціацій, кількісний метод, збір даних, художній текст.

Учені ХХІ століття працюють в умовах і за умов, суттєво відмінних від «наукового побуту» їхніх попередників. Уже упродовж десятків років ми активно користуємося комп'ютером, а якість і ефективність програм прогресують кожного дня. Закономірно, що мовознавство, яке, на перший погляд, не має